

Deltaprogramma

DeltaNieuws

Nieuwsbrief | Jaargang 6 | Nummer 1 | April 2016

Inhoud

- 2 | Deltaprogramma breed**
Consultatie Hoogwaterbeschermingsprogramma afgerond. Vooruitblikken op Stuurgroep Deltaprogramma.

- 9 | Zoetwater**
Uitvoering ligt op schema. Nieuwe programmamanager Egon Ariens.

- 5 | Deltaprogramma breed**
Maatschappelijke organisaties actief. Deltacongres in november. Eerste uitwerking Meten, Weten, Handelen.

- 10 | Ruimtelijke adaptatie**
Impactprojecten, pilots stresstesten light en een citydeal klimaatadaptatie. Internationale conferentie Adaptation Futures.

- 6 | Deltaprogramma breed**
Deltascenario's.
Kenniscferentie op 17 mei.

- 11 | Nieuws uit de gebieden**
Zuidwestelijke Delta. Waddengebied. IJsselmeergebied. Rivierengebied Rijn. Rijnmond-Drechtsteden. Kust.

- 7 | Waterveiligheid**
Nieuwe waterveiligheidsnormen naar de Tweede Kamer. Nieuwe programmamanager Mario Cerutti.

- 16 | Agenda Deltaprogramma**

Consultatie Hoogwaterbeschermingsprogramma afgerond

De stuurgroep HWBP heeft 2 december 2015 het voorlopige programmavoorstel 2017-2022 voorgelegd voor consultatie. Tot 16 maart konden besturen van waterschappen reageren op het voorlopige programmavoorstel. Alle waterschappen en Rijkswaterstaat hebben aangegeven de overgangsstrategie van de oude naar de nieuwe normering, te aanvaarden. Zo werkt het HWBP ook in de eerste jaren van de volgende toetsronde aan de meest urgente trajecten van Nederland.

Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard wil de projectoverstijgende verkenning Voorlanden trekken.

Foto: Tineke Dijkstra

In het voorlopige programmavoorstel is door de Stuurgroep HWBP gehoor gegeven aan de breed gedragen wens om zo spoedig mogelijk over te stappen op de nieuwe normering, die - onder voorbehoud van de parlementaire behandeling - op 1 januari 2017 van kracht wordt.

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma is, als onderdeel van het Deltaprogramma, het meest omvangrijke programma dat de komende jaren op watergebied wordt uitgevoerd. Na de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën is afgesproken dat de het voorlopige programmavoorstel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma ook in de gebiedsgerichte bestuurlijke overleggen

van het Deltaprogramma besproken worden. Enerzijds om zo met alle betrokken partijen in het Deltaprogramma meekoppelkansen in beeld te brengen. Anderzijds om in een vroegtijdig stadium kansen voor brede of gecombineerde oplossingen te onderkennen en grijpen. De huidige opgave voor het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma bestaat uit het treffen van maatregelen aan ruim 700 kilometer primaire waterkeringen (dijken) en meer dan 200 waterkerende kunstwerken (sluizen, stuwen) van waterschappen en Rijkswaterstaat.

Reacties bemoedigend

De reacties op het voorlopige programma-voorstel zien er bemoedigend, constructief

en positief uit. Door de oogharen bekeken vallen een paar zaken op: we zien veel instemming met het programmavoorstel, inclusief de overgangsstrategie. De overgangsstrategie houdt in dat dertien dijktrajecten die naar verwachting als meest urgent naar voren zullen komen in de volgende toetsings-/beoordelingsronde van 2017, worden opgenomen in het programma. Wat vooral in het oog springt, is de voortvarendheid, waarmee de waterschappen de dertien nieuwe en urgente trajecten willen oppakken. Hierdoor wordt het mogelijk om in plaats van energie te steken in het toetsen, te starten met de verkenning. Delen van de trajecten die het grootste overstromingsrisico opleveren, kunnen hierdoor zo snel mogelijk worden versterkt. Goed nieuws is ook dat het Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard heeft voorgesteld om de projectoverstijgende verkenning (POV) Voorlanden te gaan trekken. Waterschap Rivierenland heeft een voorstel gedaan voor vernieuwing van het contractmanagement onder de titel 'samenwerkingsmotor'.

Noodzaak voorfinanciering

De overgangsstrategie van de methodiek van prioriteren (namelijk op basis van urgentie, uitgedrukt als kans x schade) naar een nieuwe methodiek (op basis van de afstand tot de nieuwe norm) zorgt er bij een aantal projecten voor dat ze op de prioriteringslijst zijn gestegen of gedaald. Dit vergt vanuit de beheerder wendbaarheid in de eigen programmering of de noodzaak een aantal fases zelf voor te financieren. Uit de consultatie komen nu ook voorstellen voor voorfinanciering voort.

Vervolg

Medewerkers van het team Programmeren zijn nu aan de slag om de reacties te verwerken, zodat 18 mei 2016 het definitieve programmavoorstel aan de stuurgroep HWBP kan worden voorgelegd. Het definitieve programma 2017-2022 wordt opgenomen in het Deltaprogramma 2017 dat op Prinsjesdag wordt aangeboden aan het Parlement.

Vooruitblikken op Stuurgroep Deltaprogramma

Op 21 april komt de Stuurgroep Deltaprogramma weer bij elkaar om de voortgang van de belangrijke onderdelen van het Deltaprogramma te bespreken: De deltabeslissingen, de voorkeursstrategieën en de uitvoering van de maatregelen voor waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie. Deze stuurgroep bereidt zo het voorstel voor van de deltacommissaris voor de rapportage Deltaprogramma 2017, die op Prinsjesdag verschijnt.

Wat staat er allemaal op de agenda?

De stuurgroep bespreekt de voortgang in alle gebieden (Rijn, Maas, Rijnmond-Drechtsteden, Zuidwestelijke Delta, Kust, Waddengebied en IJsselmeergebied) en voor de thema's waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie. Waar nodig stemt de stuurgroep de onderdelen onderling af. Daarbij kijkt de stuurgroep goed naar de onderlinge verbinding en samenhang. De Stuurgroep bespreekt ook het advies van het

Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu (zie [Maatschappelijke organisaties actief](#)) over de participatie van maatschappelijke organisaties in het Deltaprogramma.

In 2015 hebben het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving het rapport Toekomst en leefomgeving uitgebracht. Dit rapport bevat een actualisatie van de sociaal-economische scenario's uit 2006. Ook relevant zijn de afspraken die zijn

gemaakt tijdens de klimaattop in Parijs. In de Stuurgroep Deltaprogramma worden de eerste inzichten over de eventuele consequenties van deze ontwikkelingen voor de deltasenario's besproken. Op de agenda staan verder de evaluatie van meerlaagsveiligheid (zie [DeltaNieuws jrg 5, nr 4 evaluatie van meerlaagsveiligheid](#)), die is uitgevoerd door de Erasmus Universiteit en de opzet van het Zevende nationaal Deltacongres op 3 november (zie [Deltacongres in Apeldoorn](#)). Tot slot wordt de stuurgroep bijgepraat over de op de rol staande evaluatie van de Deltawet (zie [Deltawet wordt na vijf jaar geëvalueerd](#)). Eind april vindt u op www.deltacommissaris.nl een nieuwsbericht over het overleg van de Stuurgroep Deltaprogramma.

Hoogwater in Millingen Gelderland. Foto: Tineke Dijkstra

Maatschappelijke organisaties actief

Ook in de fase van uitwerking en uitvoering blijven maatschappelijke organisaties in het Deltaprogramma actief betrokken. De wijze waarop varieert: soms zijn maatschappelijke organisaties mede-trekker en soms nemen zij deel aan individuele projecten, zoals lokale gebiedsontwikkeling. We geven een overzicht van de verschillende wijzen waarop maatschappelijke organisaties in de gebieden van het Deltaprogramma zijn betrokken:

IJsselmeergebied

In het IJsselmeergebied zijn de maatschappelijke organisaties georganiseerd in het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied. De voorzitter van het ROIJ is daarnaast adviserend lid van het Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied.

Rivieren Rijn

In Rivieren Rijn nemen sinds oktober 2015 twee vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties deel aan het Bestuurlijk Platform Rijn: een vertegenwoordiger uit de zogenaamde spiegelgroep Waal-Merwedese en een vertegenwoordiger uit de klankbordgroep van RBO Rijn Oost/Midden. Ook zijn maatschappelijke organisaties betrokken bij een groot aantal projecten en onderzoeken op de Waal, Merwedese, IJssel en Nederrijn Lek.

Rivieren Maas

Via de klankbordgroep Maas adviseren de maatschappelijke organisaties de stuurgroep Deltaprogramma Maas. De voorzitter van de klankbordgroep is daarnaast adviserend lid van de stuurgroep Deltaprogramma Maas.

Rijnmond-Drechtsteden

In Rijnmond-Drechtsteden zijn maatschappelijke organisaties betrokken bij de uitvoering van de projecten en nemen zij deel aan jaarlijkse bijeenkomsten.

Zuidwestelijke Delta

In de Zuidwestelijke Delta zijn de maatschappelijke organisaties en statutair georganiseerde belangengroeperingen vertegenwoordigd via de adviesgroep Zuidwestelijke Delta. De adviesgroep kan gevraagd en ongevraagd adviseren aan het gebiedsoverleg. De adviezen worden ingebracht in de vergadering van het gebiedsoverleg door de onafhankelijk voorzitter van de adviesgroep.

Kust

Maatschappelijke organisaties langs de kust leveren hun inbreng tijdens de halfjaarlijkse Kustdag.

Waddengebied

Ook in het Waddengebied worden maatschappelijke organisaties bij halfjaarlijkse kustdagen betrokken. In 2016 worden de volgende twee dagen georganiseerd:

een Waddendijkendag waarin dijken en kwelders aan de orde zijn en een dag voor de zandige kust, waarin het zandige systeem en de eilander meerlaagsveiligheid centraal staan.

Nationaal

Op nationaal niveau adviseert het Overleg Infrastructuur en Milieu de deltacommissaris 2 à 3 keer per jaar over Deltaprogramma-brede zaken. Ook voor de generieke thema's zoetwater en ruimtelijke adaptatie speelt het OIM een belangrijke rol bij het betrekken van maatschappelijke organisaties. Bij zoetwater nemen ook de drinkwaterbedrijven deel aan het Bestuurlijk Platform Zoetwater (BPZ) en sluiten maatschappelijke organisaties voor landbouw, natuur, scheepvaart en industrieel watergebruik een á twee keer per jaar aan. Ook voor de jaarlijkse bestuurlijke conferentie over zoetwater worden de gebruikers uitgenodigd.

Contact

Voor vragen over de voorkeursstrategie van een gebied en een overzicht van de lopende projecten kunt u contact opnemen met de [programmamanagers van het Deltaprogramma](#).

In de volgende editie van Deltanieuws komen maatschappelijke organisaties aan het woord.

3 november Deltacongres in Apeldoorn

Op donderdag 3 november vindt dit jaar het Zevende Nationaal Deltacongres plaats. De deltacommissaris en de partners in het Deltaprogramma - Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg, VNG en het ministerie van Infrastructuur en Milieu - heten de *deltacommunity* dan graag welkom in theater Orpheus in Apeldoorn.

Iedereen die betrokken is bij en geïnteresseerd is in het Deltaprogramma is welkom:

maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden. Na een kort plenair openingsprogramma kunt u 's ochtends en 's middags deelnemen aan interactieve parallelsessies over waterveiligheid, zoetwatervoorziening, ruimtelijke adaptatie en watergovernance. Ook dit jaar is er de Deltaparade waar aan het Deltaprogramma verbonden organisaties en programma's zich met stands presenteren en waar de hele dag volop tijd

en gelegenheid is om op informele wijze kennis te delen en ervaringen uit te wisselen.

Zet de datum alvast in uw agenda, want het wordt weer een gevarieerde en interessante dag! U kunt zich vanaf half september voor het Deltacongres aanmelden. Heeft u suggesties of wilt u meer weten, neem dan contact op met de Staf deltacommissaris: info@nationaaldeltacongres.nl.

Halen we onze doelen of moeten we bijsturen?

Dát is de vraag. In het programmaoverleg van het Deltaprogramma zijn 18 februari de hoofdlijnen van de Meten, Weten, Handelen-systematiek besproken. Hiermee houden we bij of we de doelstellingen van het Deltaprogramma bereiken en of bijsturen noodzakelijk is.

De hoofdlijnen van de Meten, Weten, Handelen-systematiek (MWH) staan in DP 2016. In de Informele Stuurgroep met de minister van 21 september 2015 zijn deze toegelicht.

De doelen van Meten, weten, handelen zijn:

1. Vinger aan de pols kunnen houden voor tijdige bijsturing; essentieel in de adaptieve aanpak van het Deltaprogramma;
2. Energie houden in het gezamenlijke leerproces door het delen van *lessons learnt* en successen;
3. Een basis voor externe verantwoording over de voortgang.

Daarbij staan drie vragen centraal;

- Doen we wat we hadden afgesproken? (output)
- Realiseren we daarmee onze doelen? (outcome)
- Zijn de randvoorwaarden nog op orde? (input voor vervolg)

Monitoring en evaluatie

Om deze vragen te kunnen beantwoorden, voorziet MWH in twee monitoring- en evaluatielijnen:

- een 'blauwe lijn' waarin bijgehouden wordt of de deltabeslissingen, voorkeursstrategieën en deltaplannen volgens de planning worden uitgewerkt en uitgevoerd;
- een 'groene lijn' waarin externe ontwikkelingen worden bijgehouden die mogelijk van belang zijn voor de uitwerking, uitvoering en eventuele bijstelling van de voorkeursstrategieën en deltaplannen.

Blauwe lijn: liggen we nog op schema?

Voor het bepalen van de output (doen we wat we hebben afgesproken?) kijken we in eerste instantie naar de deltaplannen; voor de outcome (realiseren we daarmee onze doelen?) kijken we naar de deltabeslissingen. De voorkeursstrategieën worden in beide trajecten opgenomen.

Voor het bespreken van de voortgang en het delen van kennis en ervaring met het uitwerken en uitvoeren van voorkeursstrategieën en deltaplannen wordt een Community of Practice Strategieën en Uitvoering opgezet, die een paar keer per jaar bijeenkomt. Deelnemers zijn medewerkers van de Deltaprogrammathema's en -gebieden, RWS-onderdeel Water, Verkeer en Leefomgeving, de uitvoerende organisaties RWS en waterschappen en de staf deltacommissaris. Daarnaast worden de koepels van de decentrale overheden uitgenodigd.

Groene lijn: liggen we nog op koers?

Hiervoor worden drie categorieën ontwikkelingen systematisch gevolgd:

- Kennis en innovatie. Voorbeelden: nieuwe kennis over sterkte van dijken (bewezen sterkte) en ontwikkeling van de hoogteligging van de bedding in het bovenrivierengebied;
- Klimaat en sociaal-economische ontwikkelingen. Voorbeelden: de nieuwe welvaart- en leefomgevingsscenario's, klimaatscenario's en ontwikkelingen in de krimpregio's;
- Maatschappelijke voorkeuren. Voorbeelden: de besluiten om de verbinding te versterken tussen het Deltaprogramma en ambities op gebied van waterkwaliteit en natuur, en het vernieuwde Plan Sluizen.

Signaalgroep en kennisnetwerk

Verder wordt een signaalgroep ingesteld met externe deskundigen die informatie analyseren op relevantie voor het Deltaprogramma. Uitgegaan wordt van één of twee bijeenkomsten per jaar.

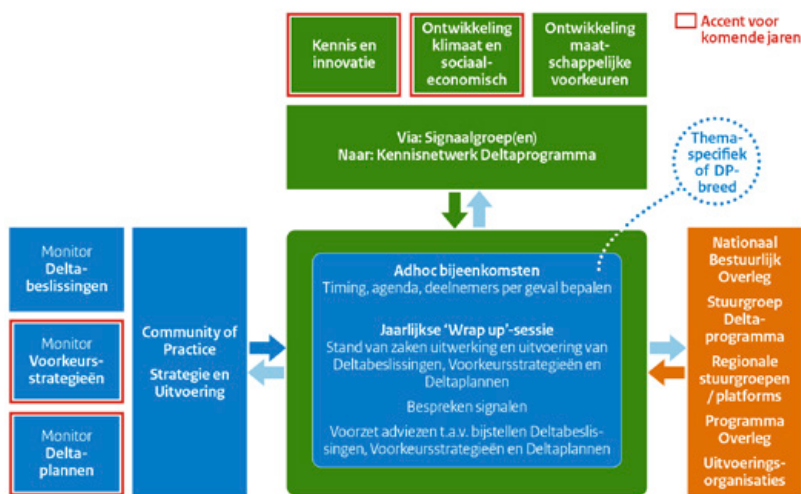

Blauwe lijn: bepalen van output en outcome

De resultaten van die analyses worden besproken in het bestaande Kennisnetwerk Deltaprogramma, waarin medewerkers van de Deltaprogrammathema's en gebieden, en kennisinstituten zijn vertegenwoordigd.

De signaalgroep gaat zich in eerste instantie richten op 'kennis en innovatie' en op 'klimaat en sociaal-economische ontwikkelingen'. Later wordt gezien of een vergelijkbare werkwijze nodig is voor 'maatschappelijke voorkeuren'.

Een keer per jaar komt de Community of Practice Strategie en Uitvoering samen met de Signaalgroep om gezamenlijk de balans op te maken en adviezen te formuleren over het uitwerken, uitvoeren en zo nodig bijstellen van strategieën en plannen.

Periodieke afstemming output en outcome (blauwe lijn) met externe ontwikkelingen (groene lijn) en advisering

Stap voor stap

Voorjaar en zomer 2016 zullen we benutten om de MWH-systematiek in de regio te bespreken, en voor het gezamenlijk uitwerken van de vraag welke elementen van de deltabeslissingen, voorkeursstrategieën en deltaplannen gemonitord moeten worden. Daarna worden afspraken over de implementatie gemaakt en wordt een eerste voorstel gedaan voor een kalender.

De Meten, Weten, Handelen-systematiek wordt stap voor stap ingevuld; eerst met punten die prioriteit hebben, de rest volgt later. Voor het monitoren en evalueren wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande structuren. Het streven is dat de MWH-systematiek in 2017 operationeel is.

Consequenties voor deltasenario's?

Sturend voor alle voorkeursstrategieën en maatregelen zijn de deltasenario's: de mogelijke toekomstbeelden voor klimaat en sociaaleconomische ontwikkelingen. In 2015 hebben het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) de bestaande sociaal-economische scenario's uit 2006 geactualiseerd. Verder

zijn in december 2015 in Parijs mondiale afspraken gemaakt over het terugdringen van CO₂-emissies en het beperken van de opwarming van de aarde in 2100 tot minder dan 20 °C.

De deltacommisaris heeft Deltares, KNMI en het PBL gevraagd te onderzoeken of deze

nieuwe inzichten en afspraken consequenties voor de deltasenario's hebben en zo ja, om aan te geven hoe daarmee om te gaan. De resultaten hiervan komen in april beschikbaar en zullen met de programma's en Stuurgroep van het Deltaprogramma gedeeld worden.

Kennisconferentie op 17 mei

Voor de ontwikkeling en uitvoering van het Deltaprogramma is veel kennis nodig en praktisch toepasbare en vernieuwende oplossingen. Het Nationale Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK, zie www.waterenklimaat.nl) voorziet hierin. Overheden, kennisinstellingen en bedrijven werken hierin

samen en proberen nieuwe kennis door middel van pilots door te laten werken in de praktijk. De kennisvragen zijn gebundeld in veertien onderzoeksrichtingen, die aansluiten op de kennisvragen van het Deltaprogramma. Op de kennisconferentie op 17 mei worden de eerste resultaten gedeeld en kansen verkend om

de samenwerking rond kennisvragen en innovatiebehoeften verder te verbreden en verdiepen.

Aanmelden

Vanaf begin april kunt u zich [aanmelden](#) voor de kennisconferentie.

Veiligheid

Nieuwe waterveiligheidsnormen naar de Tweede Kamer

Sinds 29 maart ligt bij de Tweede kamer een voorstel voor de wijziging van de Waterwet voor. Daarin zijn nieuwe waterveiligheidsnormeringen opgenomen. Daarmee is een belangrijk onderdeel van de Deltabeslissing Waterveiligheid op weg naar wettelijke vaststelling.

Het voorstel heeft diverse adviesrondes doorlopen; er zijn bestuurlijke consultaties geweest en de Raad van State heeft advies gegeven. Als het parlement 'ja' zegt, dan kan de implementatie van start gaan.

Wat houdt het wetsvoorstel in en waarom wordt de Waterwet aangepast?

1) Aanleiding

In de huidige situatie zijn er grote verschillen in de bescherming tegen overstromingen in Nederland. Ook verandert het klimaat en zijn het aantal inwoners en de economische waarde de laatste decennia toegenomen. Bovendien weten we meer over de sterkte van de dijken en wanneer en op welke manier deze kunnen overstromen. Daarom hebben we nieuwe afspraken gemaakt.

2) Afspraken

De kans dat iemand overlijdt door een overstroming mag niet groter zijn dan 1:100.000 per jaar. Dit noemen we het 'basisbeschermingsniveau' dat voor iedereen in Nederland geldt. Leidt een overstroming tot een grote maatschappelijke verstoring in een gebied, met bijvoorbeeld veel slachtoffers en grote economische schade, dan wordt het gebied extra beschermd. Deze afspraken zijn uitgewerkt door te kijken naar de risico's: de kans op overstromen én de gevolgen van de overstroming.

3) Beoordeling

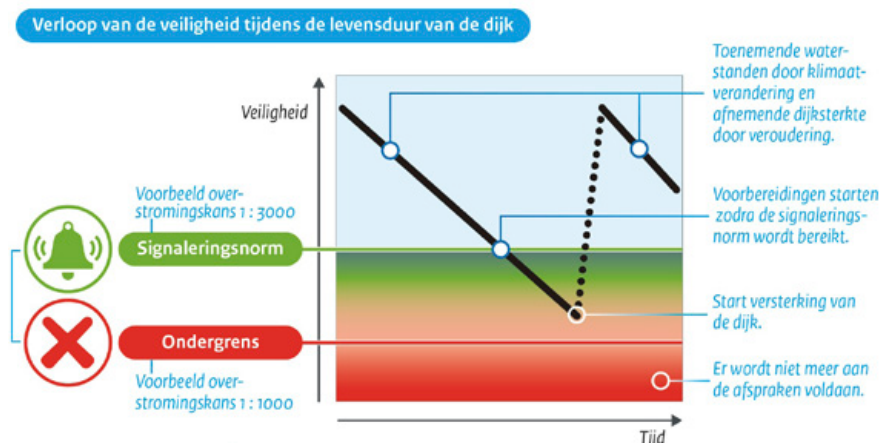
Gedurende de levensduur van een dijk neemt de veiligheid ervan af. Dit komt door de steeds hogere waterstanden als gevolg van klimaatverandering en omdat de dijk ouder wordt, en daardoor minder sterk. De afspraken zijn vertaald in de norm waarop de dijk beoordeeld wordt. Deze bestaat uit twee waarden:

- De signaleringswaarde, dat is het signaal dat voorbereidingen moeten worden getroffen om de dijk te gaan versterken, en;
- De ondergrens, daar mag de dijk niet onder komen omdat dan niet meer aan de afspraken wordt voldaan.

Alle primaire waterkeringen in Nederland hebben per dijktraject een signaleringswaarde en een ondergrens. Dit zijn de nieuwe veiligheidsnormeringen.

4) Actie

Als blijkt dat het dijktraject niet aan de signaleringswaarde voldoet, gaan waterschappen of Rijkswaterstaat aan de slag om de dijk te verbeteren. Zij kijken of er mogelijkheden zijn om te combineren met andere opgaven of oplossingen in het gebied, bijvoorbeeld met recreatie of rivierverruiming. Ook zorgen ze voor de planning, de financiering en maken ze een ontwerp voor de dijkversterking. Daarna vindt de uitvoering plaats. De dijkversterking is zo op tijd klaar en het gebied blijft veilig.

5) Resultaat

In 2050 is Nederland met deze nieuwe aanpak beter beschermd tegen overstromingen. De basisbescherming is dan overal bereikt, ook in de oranje gebieden, zoals aangegeven in de linkerkaart hieronder.

Afhankelijk van het verloop van de parlementaire behandeling kan deze wetwijziging op 1 januari 2017 in werking treden.

De waterschappen en Rijkswaterstaat gaan dan beginnen met de beoordeling van de veiligheid van de primaire keringen aan de

hand van de normen. Hiervoor hebben zij zes jaar de tijd. In 2023 hebben we een beeld in hoeverre de primaire waterkeringen aan de nieuwe normen voldoen. Momenteel wordt hard gewerkt aan de voorbereiding van deze volgende beoordelingsronde.

De nieuwe waterveiligheidsnormeringen zijn onderdeel van het nieuwe waterveiligheidsbeleid, voortkomend uit de Deltabeslissing Waterveiligheid. Benieuwd naar het hele verhaal?

Klik [hier](#) voor een uitleg in beeld.

Bescherming

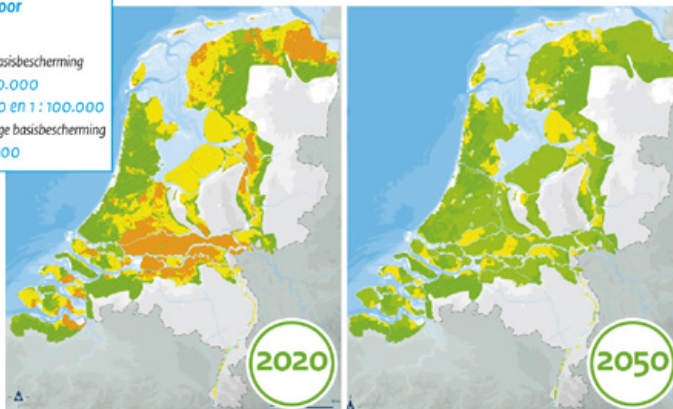
Kans op overlijden door een overstroming

Voldoet aan toekomstige basisbescherming

- kleiner dan 1 : 1.000.000
- tussen 1 : 1.000.000 en 1 : 100.000

Voldoet niet aan toekomstige basisbescherming

- groter dan 1 : 100.000

Nieuwe programmamanager Veiligheid

Mario Cerutti is vanaf 1 januari 2016 vanuit het Ministerie van IenM parttime werkzaam voor het Deltaprogramma Veiligheid als programmamanager. Hij volgt daarmee Marloes Donkers op. Cerutti studeerde Fysische Geografie in Utrecht. Hij werkt sinds 1987 bij het ministerie in diverse functies op gebied van nationaal en internationaal waterbeheer.

Mario Cerutti is de nieuwe programmamanager van Veiligheid.

Deltawet wordt na vijf jaar geëvalueerd

De Deltawet Waterveiligheid en Zoetwatervoorziening, die op 1 januari 2012 in werking is getreden wordt - na vijf jaar - geëvalueerd. De evaluatiebepaling in de wet schrijft dat voor. De evaluatie richt zich op de effecten en doeltreffendheid van de wet en de daarin verankerde onderdelen Deltaprogramma, Deltafonds en Deltacommissaris. De evaluatie kijkt terug op de periode vanaf de inwerkingtreding van de wet op 1 januari 2012 tot begin 2016.

De minister van Infrastructuur en Milieu heeft een onafhankelijke commissie gevraagd deze evaluatie uit te voeren. De evaluatie wordt geleid door Peter Veld van ABDTOPConsult; hij brengt ervaring mee vanuit diverse topfuncties bij de Rijksoverheid. De commissie bestaat daarnaast uit mevrouw Albertine van Vliet-Kuiper, waarnemend burgemeester van de gemeente Gooise Meren en eerder onder meer dijkgraaf, en prof. dr. Mirko Noordegraaf, hoogleraar Publiek Management aan de Universiteit Utrecht.

De hoofdvraag voor de evaluatie luidt: *In welke mate en hoe effectief heeft de Deltawet een koersvaste, doelmatige, daadkrachtige en samenhangende aanpak van de langetermijn wateropgaven op het vlak van duurzame waterveiligheid en zoetwatervoorziening bevorderd, in de context van de evaluatieperiode?* Om deze hoofdvraag te beantwoorden heeft de commissie de volgende aanpak gekozen. Uiteraard spreekt de commissie ook met de deltacommissaris. Verder doet de commissie een literatuuranalyse en voert ongeveer tien individuele

gesprekken met spelers die in het centrum van het Deltaprogramma hebben gewerkt of werken, zoals bestuurders van waterschappen, provincies en gemeenten, maar ook topambtenaren en de oud-directeur van de staf Deltacommissaris. Zo wordt een eerste beeld gevormd. Vervolgens belegt de commissie in april vier rondetafelgesprekken met meer sleutelspelers over grote thema's van het Deltaprogramma: waterveiligheid, zoetwatervoorziening, ruimtelijke adaptatie en aanpak en werkwijze. Daarnaast vindt een groepsgesprek plaats met de programmamanagers van het Deltaprogramma en worden maatschappelijke partijen door de commissie geraadpleegd via het Overleg Infrastructuur en Milieu (OIM).

De evaluatie moet voor 1 juni resulteren in een rapportage aan de minister. De rapportage is de basis voor de kabinetsreactie die de minister aan de Tweede Kamer zal aanbieden.

Zoetwater

Uitvoering ligt op schema

De uitvoering van het Deltaplan Zoetwater ligt in grote lijnen op schema. Her en der in het land is gestart met maatregelen voor het vasthouden, bergen en aanvoeren van zoetwater. Ook is besloten de term voorzieningenniveau te vervangen door het beter te begrijpen waterbeschikbaarheid.

Het Rijk (directoraat-generaal Ruimte en Water en Rijkswaterstaat) neemt het initiatief voor het uitwerken van de waterbeschikbaarheid voor het hoofdwatersysteem. In 2015 is hiervoor een plan van aanpak opgesteld en is de uitwerking van start gegaan. In alle regio's zijn partijen (Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten en gebruikers) gestart met de uitwerking van de zoetwatervoorziening voor het hoofdwatersysteem. De beschikbaarheid van zoetwater geeft inzicht in het risico op tekorten, in normale en in droge tijden. Hierdoor weten gebruikers en overheden wat hen te wachten staat en kunnen ze tijdig inspelen op veranderingen en schade voorkomen. De provincies hebben de regie om te komen tot de uitwerking van de waterbeschikbaarheid voor regionale watersystemen. In alle regio's is de uitwerking van start gegaan, waarbij elke regio het proces en de uitwerking op een eigen manier invult. De onderlinge afhankelijkheid tussen hoofdwatersysteem en regionaal systeem (via de uitwisselpunten) en tussen regio's onderling vraagt om een goede afstemming. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld.

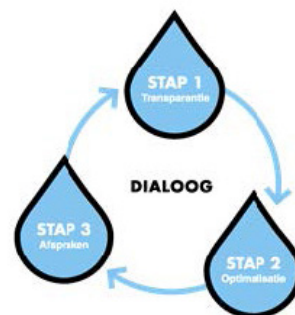
Midterm review

Het Bestuurlijk Platform Zoetwater heeft afgelopen januari afgesproken om in 2018 een 'midterm review' te houden, dat een eerste beeld moet geven van de waterbeschikbaarheid van zowel het hoofdwater- als het regionale systeem. Daarbij komt ook een voorstel voor het vervolgtraject tot 2021. In 2021 zal het landsdekkende beeld van de waterbeschikbaarheid compleet moeten zijn. Op het Deltacongres en de Nationale Conferentie Zoetwater (beide in november 2015) hebben overheden en gebruikers besproken hoe waterbeschikbaarheid

concreet vorm te geven. De partijen in het bestuurlijk platform Zoetwater informeren elkaar twee keer per jaar over de voortgang van de werkzaamheden en eenmaal vergaderen zij samen met de zoetwater gebruikers. De voortgang wordt bekeken mede aan de hand van ijkmomenten die in het Bestuurlijk Platform Zoetwater van januari zijn vastgelegd. De resultaten daarvan vormen, samen met de ervaringen in de pilots, de input voor de midterm review in 2018.

Verankering in bestuursovereenkomsten

In 2015 hebben de minister van Infrastructuur en Milieu, regionale bestuurders en andere partijen per regio een bestuursovereenkomst Zoetwater ondertekend. In de zes overeenkomsten staan afspraken over de financiering, planning en uitvoering van zoetwatermaatregelen vanaf 2016 en de verantwoording. Ook de invoering van afspraken over waterbeschikbaarheid heeft een plaats gekregen in de overeenkomsten. Naast het Rijk, de provincies, waterschappen en gemeenten hebben in een aantal regio's ook vertegenwoordigers van zoetwatergebruikers, zoals landbouw- natuurorganisaties, de overeenkomst meeondertekend.

Stappen voor de beschikbaarheid van water

Dialoog

In alle zes zoetwaterregio's en in het hoofdwatersysteem lopen pilots. Overheden brengen hierbij samen met gebruikers in beeld hoe het bestaande watersysteem functioneert in perioden met weinig water en waar knelpunten te verwachten zijn. Op basis daarvan zoeken zij mogelijkheden voor optimalisatie en maken zij waar nodig afspraken.

Meer informatie?

U vindt op www.deltacommissaris.nl een [korte film](#) met uitleg over de waterbeschikbaarheid.

Nieuwe programmamanager Zoetwater

In januari 2016 is Egon Ariens van start gegaan als programmamanager Zoetwater. Hij volgt Ans van de Bosch op, die naar het ministerie van Economische Zaken is gegaan. Ariens is opgeleid als civielingenieur en heeft bij Rijkswaterstaat in de waterbouwkundige uitvoering gewerkt en op het ministerie van IenM aan strategie en waterbeleid. De afgelopen jaren was Ariens projectleider van het nieuwe Nationaal Waterplan en het Bestuursakkoord Water. Naast het Deltaprogramma Zoetwater is hij trekker van de Delta aanpak waterkwaliteit en zoetwater.

Egon Ariens is de nieuwe programmamanager Zoetwater.

Ruimtelijke Adaptatie

Full swing bij ruimtelijke adaptatie

Impactprojecten, pilots stresstesten light en een citydeal klimaatadaptatie, dat zijn slechts enkele activiteiten rond ruimtelijke adaptatie die onlangs zijn georganiseerd of de komende maanden georganiseerd worden.

Woerden pakt bodemdaling aan

Lessen uit de praktijk delen staat centraal bij de 'impactprojecten ruimtelijke adaptatie' die het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie ondersteunt. Een zo'n impactproject is de vernieuwende wijze waarop de gemeente Woerden de bodemdaling aanpakt. Woerden ligt midden in het veenweidegebied en kampt op veel terreinen met de gevolgen van bodemdaling, zoals scheurende wegen, verzakkende tuinen en toenemende wateroverlast. Samen met andere overheden, ondernemers en inwoners heeft de gemeente in beeld gebracht wat over een lange periode de kosten zijn voor aanleg, beheer en onderhoud van de openbare ruimte; zowel voor Woerden zelf als voor het kerkdorp Kanis. Uit deze levenscyclusanalyse blijkt dat investeren in aanvankelijk duurdere technieken, zoals paalfunderingen en drijvend bouwen, op lange termijn veel geld uitspaart. Het eindrapport is te lezen op de [website](#) van de gemeente.

Derde tranche impactprojecten

Vanaf maart kunnen gemeenten voor de derde keer impactprojecten ruimtelijke adaptatie indienen. Om voor ondersteuning van DPRA in aanmerking te komen moeten projectvoorstellen uiterlijk op 16 mei 2016 zijn ingediend via het [kennisportaal ruimtelijke adaptatie](#). Er kunnen maximaal vijf projecten in aanmerking komen voor ondersteuning. Bij de selectie wordt rekening gehouden met de opbrengst van de eerdere twee tranches van 2015. Vernieuwende ideeën en thema's rond ruimtelijke adaptatie die tot nu toe zeer beperkt aan de orde zijn gekomen, zoals over droogte en hittestress, maken meer kans om geselecteerd te worden.

De samenwerkende partijen aan de City Deal Klimaatadaptatie werken aan een klimaatbestendigere, stedelijke omgeving.

Pilot stresstest light

Onlangs is de pilot stresstest light afgerond. Aan deze pilot in opdracht van het DPRA deden tien gemeenten of samenwerkingsverbanden mee. Een stresstest light geeft een gemeente of samenwerkingsverband een eerste inzicht in de kansen en bedreigingen op het gebied van wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte als gevolg van klimaatverandering. Uit de pilot komt naar voren dat een stresstest light zinvol is als start van een gesprek over de kansen en bedreigingen bij klimaatveranderingen of om de discussie over klimaatadaptatie te verbreden. In combinatie met een werkbijeenkomst (klimaatatelier) draagt zo'n stresstest bij aan de bewustwording van bestuurders en ambtenaren. Ook wordt voor de zomer een themabijeenkomst georganiseerd over het thema stresstesten, om de resultaten van de pilot te bespreken.

City Deal Klimaatadaptatie

Op 9 maart ondertekenden het Rijk, vijf steden en drie waterschappen de City

Deal Klimaatadaptatie. Het gaat om de gemeenten Den Haag, Dordrecht, Gouda, Rotterdam en Zwolle, en om de waterschappen Waterschap Drents Overijsselse Delta, Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland. Hun samenwerking is er op gericht om het klimaatbestendig inrichten van de stedelijke omgeving te versterken. Zij doen dit met samen met de volgende samenwerkingspartners: Ecoshape, Heijmans, Tauw, NWP, Rotterdam Centre for RDC, Kennisland, en BPD Regio Noord-Oost. Thema's waaraan samengewerkt wordt, zijn onder meer meerlaagsveiligheid, klimaat-robuuste gebiedsontwikkeling, *nature based solutions*, klimaatbestendig historisch erfgoed en versterken internationale ondernemerschap.

De City Deal wordt komende maanden verder uitgewerkt in een concreet Werkplan 2016-2017. Ook andere partijen kunnen de City Deal Klimaatadaptatie nog ondertekenen en meedoen.

Zuidwestelijke Delta

‘We willen alle kikkers in de kruiwagen houden’

Op 18 februari ontmoetten ruim honderd waterprofessionals elkaar op de netwerkdag van de Zuidwestelijke Delta (ZWD) in het Inspiratiecentrum Grevelingen. Eén van de belangrijkste onderwerpen was de governance, oftewel de wijze van samenwerking tussen verschillende organisaties.

“Jarenlang is door alle partijen hard gewerkt aan de Voorkeursstrategie van het Deltaprogramma 2015. Nu deze er ligt, wil men naar de uitvoering toe en is het minder vanzelfsprekend om samen na te blijven denken over de toekomst,” legt Corniel van Leeuwen uit. Hij is als bestuurskundige van de Erasmus Universiteit betrokken bij de ZWD en organiseerde tijdens de netwerkdag een themasessie over governance. “De voorzitter van het gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta Ben de Reu wil graag ‘alle kikkers in de kruiwagen houden’, dus is het belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven. Dit is zelfs noodzakelijk, omdat zowel inhoudelijk als bestuurlijk de verschillende vraagstukken aan elkaar zijn verbonden, ook in de fase van verdere uitwerking en uitvoering van de voorkeursstrategie.

Tijdens de sessie over governance werd met de aanwezigen nagedacht over de vraag hoe je met tientallen partijen kunt samenwerken

Recreatie bij de Brouwerdam, Grevelingen. Foto: Loes de Jong

in een complexe, bestuurlijke omgeving. Uit de discussies tijdens de netwerkdag bleek dat dit geen eenvoudige vraag is. Vooral niet voor de ZWD, omdat in dit programma niet alleen gekeken wordt naar waterveiligheid en zoet water. Er is ook aandacht voor ecologische waarden en economische kansen. Deze integrale aanpak maakt het voorbereidings-traject intensiever, omdat er meer partijen om de tafel zitten. Maar het zal uiteindelijk wel leiden tot breder gedragen oplossingen en de uitvoering vereenvoudigen. Wensen en problemen zijn immers al in een eerder stadium besproken.

Eén van de uitkomsten van de discussie over governance was dat een goede balans tussen exploratie en exploitatie belangrijk is. Aan de ene kant moet je samen blijven verkennen, met elkaar in gesprek blijven en de bestaande visie waar nodig bijsturen. Aan de andere kant willen partijen resultaat zien: de schop moet in de grond. Het is belangrijk om op beide sporen in te zetten en hierover helder te communiceren naar alle betrokken partijen. De discussies op de netwerkdag hebben het Gebiedsoverleg van de ZWD waardevolle inzichten gegeven om de governance in deze nieuwe fase verder in te richten.

Rijnmond-Drechtsteden

Internationale conferentie Adaptation Futures

Van dinsdag 10 tot en met vrijdag 13 mei 2016 vindt in Rotterdam in het WTC de internationale conferentie Adaptation Futures plaats. Tijdens de conferentie komen de meest recente inzichten over klimaatadaptatie aan bod en krijgen projecten en praktijkvoorbeelden van over de hele wereld een podium.

De conferentie is bedoeld voor bestuurders en medewerkers van zowel overheden, bedrijven als kennisinstellingen, uit binnen- en buitenland. Samen gaan zij op zoek naar oplossingen voor klimaatadaptatie die immers over de grenzen van sectoren, landen en gemeenschappen heen gaan.

De organisatie laat business cases zien en biedt een marktplaats aan innovatieve producten en diensten. Op de laatste dag zijn er dertien excursies naar boeiende projecten verspreid over Nederland. Geïnteresseerd? [Hier](#) vindt u meer informatie over de conferentie en kunt u zich - tot 3 mei - aanmelden.

Resultaten Pilot Ruimtelijk Instrumentarium Dijken

Met de Pilot Ruimtelijk Instrumentarium Dijken onderzoeken we of het ruimtelijke en financiële instrumentarium ruimtereserveringen voor toekomstbestendige dijkversterkingen mogelijk maakt. Op donderdag 11 februari 2016 presenteerde dijkgraaf Hans Oosters van Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en trekker van de pilot de resultaten. Belangrijkste conclusie is dat er veel mogelijkheden bestaan om dijken toekomstbestendig in te richten.

De regio Rijnmond-Drechtsteden is een dichtbevolkt gebied met grote economische betekenis voor Nederland. In dit gebied - rond Rotterdam en Dordrecht - komt het water van twee kanten: van zee en van de rivieren. Economische en ruimtelijke ontwikkeling in Rijnmond-Drechtsteden is alleen mogelijk als de bescherming tegen hoogwater en de zoetwatervoorziening - ook op lange termijn - op orde zijn. Sinds 2014 werkt de regio Rijnmond-Drechtsteden daarom aan de uitvoering van de voorkeursstrategie waterveiligheid, met als onderdeel de Pilot Ruimtelijk Instrumentarium Dijken.

In de pilot is gekeken hoe er ruimte kan worden gemaakt voor dijkversterkingen in

de toekomst, maar ook naar de samenhang met mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen in een gebied, de 'meekoppelkansen'. Deze pilot is bedoeld als een landelijk onderzoek, waarbij de Krimpenerwaard, waar veel bebouwing pal langs de dijken ligt, als referentiegebied wordt gebruikt.

Veel mogelijkheden

Het rapport is samengesteld uit onderzoeken naar de juridische en financiële instrumenten voor ruimtereservering, de verkenning en de conclusies en aanbevelingen. Uit het rapport blijkt dat er veel mogelijkheden bestaan, zowel juridisch als financieel, om de dijken toekomstbestendig in te richten; ook in samenhang met het gebied waar de dijk onderdeel van is.

De conclusie over het ruimtelijk instrumentarium is dat de introductie van de veiligheidsbeoordeling de gelegenheid biedt om de waterveiligheidsopgave nu, maar ook op termijn in beeld te brengen. De instrumenten hebben vooral effect als overheden hun instrumenten inzetten vanuit een gezamenlijke visie over de toekomstige inrichting van de dijk. Bestuurlijk moet hier dan wel bereidheid voor zijn. Als de verschillende overheden goed samenwerken, ontstaan er veel mogelijkheden. De resultaten en aanbevelingen uit de pilot zijn toepasbaar bij dijkversterkingsprojecten. Om dit in de volle breedte toe te passen, wordt voorgesteld om een proefproject te starten om ervaring op te doen met deze werkwijze. De hoofdconclusies van de pilot worden meegenomen in het Deltaprogramma 2017.

Meer informatie

kunt u vinden op www.hhsk.nl/pilotrid.

Dijkgraaf Oosters overhandigt het rapport van de pilot Ruimtelijk Instrumentarium Dijken aan directeur staf Deltaprogramma Hermen Borst.

IJsselmeer- en Waddengebied

Spaarwater: duurzaam agrarisch watergebruik

De kern van het Deltaprogramma Zoetwater is bewust en zuinig omgaan met zoetwater. Het project Spaarwater van de zoetwaterregio IJsselmeergebied sluit hier perfect op aan door te kijken naar duurzaam (en rendabel) agrarisch watergebruik.

In de eerste fase van Spaarwater heeft de zoetwaterregio IJsselmeergebied gekeken naar de mogelijkheden van eigen watervoorziening (opvangen van water uit drainage en ondergrondse zoetwateropslag), versterken van de zoete neerslag-lens (het zoete regenwater dat op het zoutere grondwater drijft) door middel van systeemgerichte drainage en effectief watergebruik door een nieuwe toepassing van druppelirrigatie. Het betreft zes pilots op vier locaties in het gebied langs de Waddenzee.

Zoetwatergebruik staat echter niet op zichzelf, er is een duidelijke link met de waterkwaliteit. In Spaarwater is en wordt daarom ook nadrukkelijk gekeken naar het verminderen van de uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Acacia Institute, dat de pilots begeleidt, analyseert momenteel de resultaten van fase 1. Deze worden 14 april gepresenteerd op het Spaarwater Symposium.

Project uitgebreid

Tegelijkertijd is een begin gemaakt met de tweede fase van Spaarwater. Het onderzoeksgebied is uitgebreid naar de provincie Flevoland. Bij deze pilot ligt naast waterbesparing de nadruk op het tegengaan van bodemdaling. Vier akkerbouwers zijn enthousiast gestart met een pilot, waarbij door middel van sensoren de vochtsituatie in verschillende bodemlagen wordt gemeten. Op die manier kan bekeken worden of, en hoe, een ondiep voorkomen de veenlaag nat gehouden kan worden (om veenoxidatie te voorkomen) zonder dat dit vochtschade in het perceel veroorzaakt. Twee akkerbouwers gaan dit jaar ook werkelijk aan het werk met systeemgerichte drainage, om te bekijken of hiermee deze doelstellingen haalbaar zijn.

Bril waterbeheerder

Vaak leveren pilots wel kennis op, maar stoppen de meeste agrariërs weer met het 'anders' werken als de pilot is afgelopen. De tweede fase van Spaarwater is daarom ook gericht op het vervolg. Hoe krijgen we methodiek en maatregelen zó werkbaar en betaalbaar dat de werkwijze zich als een olievlek verspreidt? Daarom staan in Spaarwater 2 de economische analyse en regionale toepassing van de Spaarwatermaatregelen centraal. Voor de gehele

Waddenregio wordt in beeld gebracht waar de verschillende systemen kansrijk zijn. Daarnaast worden de effecten op het regionale watersysteem onderzocht. Hierbij wordt gekeken naar het effect van de maatregelen op bedrijfseconomisch niveau voor de agrariër én de kosten en baten voor de waterbeheerder, gecombineerd met de effecten op het gehele watersysteem. Kortom, de zoetwaterregio IJsselmeergebied wil ook naar het project kijken met de bril van de waterbeheerder.

Het project Spaarwater draait om zuinig omgaan met zoetwater in de landbouw, maar ook om het verminderen van uitspoeling van voedingsstoffen en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Foto: Acacia Water

Rivieren Rijn

Vorm geven aan ambities

In het Bestuursoverleg MIRT-Oost van 5 november jl. is besloten te starten met twee MIRT-verkenningen: Rivierklimaatpark IJsselpoort en de hoogwatergeul Varik-Heesselt. Dit zijn de eerste maatregelen uit de Voorkeursstrategie Rivieren Rijn die de verkenningfase ingaan.

Deze projecten gaan vorm geven aan onze ambitie om de waterveiligheidsopgave aan te pakken met rivierverruiming, naast dijkverbetering, en bieden mogelijkheden voor natuur, recreatie en economische ontwikkeling in het gebied.

IJsselpoort

Het uiterwaardenproject Rivierklimaatpark IJsselpoort (een gebied tussen de IJsselkop bij Arnhem en de Havikerwaard bij Ellecom) staat voor een aantal uitdagingen:

- Water: zorgen voor een veilige afvoer van toekomstige hoogwater;
- Recreatie: park ontwikkelen voor verkoe-ling recreatie en stedelijk uitloopgebied;
- Natuur: ontwikkelen van de 'klimaatpoort' naar IJssel(meer)gebied: dit is een corridor voor plant en dier;
- Economie: ruimte scheppen voor duurzame en passende economie en bedrijvigheid.

Deze opgaven zijn divers, overlappend en onderling afhankelijk. De voorgenomen gebiedsontwikkeling gaat de versnippering van aanwezige landbouw, natuur en economie tegen en moet leiden tot een samenhangende gebiedsinrichting.

Natuurmonumenten is initiatiefnemer van Rivierklimaatpark IJsselpoort en blijft voorzitter van het bestuurlijk overleg vanuit het idee dat dit het beste kan worden gedaan door partijen die inhoudelijk betrokken zijn én die belangen hebben. Samen met

Staatsbosbeheer heeft Natuurmonumenten het initiatief genomen partijen uit het gebied uit te nodigen mee te doen, waaronder gemeenten Arnhem, Rheden, Westervoort en Zevenaar en provincie Gelderland. Later zijn uit het Deltaprogramma ook Rijkswaterstaat en Waterschap Rijn en IJssel aangehaakt. Zo is gewerkt aan een gezamenlijke gebiedsvisie, waar opgaven in samenhang bekeken zijn. Deze visie vormt de basis voor de gebiedsontwikkeling en de verdere verkenning hiervan.

Varik Heesselt

Op 3 december 2015 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin verzocht wordt om niet eerder te starten met de MIRT-verkenning Varik Heesselt, dan na overleg met de gemeente Neerijnen en provincie Gelderland en daarbij ruimte te laten voor alternatieven. De gemeenteraad van Neerijnen heeft een amendement aangenomen op de Structuurvisie Waalweelde-West, waarin aandacht wordt gevraagd voor toekomstige piekafvoeren, mogelijke alternatieven en het voortvarend oppakken van de MIRT-verkenning. In het startdocument wordt beoogd aan de motie en het amendement tegemoet te komen door aan te geven hoe alternatieven worden meegenomen en hoe wordt omgegaan met participatie.

In het startdocument wordt ook de afstemming met het dijkversterkingsproject

Tiel-Waardenburg geregeld. Door bestuurders is uitgesproken dat de twee waterveiligheidsmaatregelen moeten uitmonden in één voorkeursalternatief (plan MER) voor een geïntegreerde besluitvorming. De dijk moet in ieder geval worden versterkt. In de MIRT-Verkenning wordt verkend hoe rivierverruiming hieraan kan bijdragen. Het startdocument wordt binnenkort vastgesteld door de provincie Gelderland, het ministerie van I&M, het waterschap Rivierenland en de gemeente Neerijnen. De MIRT-verkenning start na het vaststellen van het startdocument.

Actualiseren voorkeursstrategie

Naast de start van deze projecten is in het bestuurlijk overleg MIRT gediscussieerd over hoe verder vorm te geven aan een krachtig samenspel tussen rivierverruiming en dijkverbetering. Rijk, regio, het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de deltacommissaris werken in het rivierengebied samen aan het vormgeven van concrete en haalbare doelen voor rivierverruiming, in samenhang met de dijkversterkingsopgave. Per riviertak wordt een 'redeneerlijn' opgesteld voor het actualiseren van de voorkeursstrategie, waarbij de laatste inzichten meegenomen worden. Voor een haalbare langetermijn financiering worden de maatschappelijke kosten en baten, en andere relevante bestuurlijke beslisinformatie in beeld gebracht. Dit schept een structurele basis voor een programmatische aanpak van rivierverruiming, die bovendien stabiele uitgangspunten voor dijkverbetering geeft.

De adaptieve dijk

Wat kun je meer doen met een dijk dan hem verbreden en ophogen? Dat was de vraag die door waterschappen Rivierenland, Vallei en Veluwe en Drents Overijsselse Delta en provincies Gelderland en Overijssel is gesteld aan onderzoeksbureau BNA Onderzoek. In zes interdisciplinaire ontwerpteams zijn locaties onderzocht: de Waaldijk bij Tiel en Lent, de Grebbedijk bij Wageningen en de IJsseldijk tussen Zwolle en Deventer. Op 28 januari werd in een drukbezochte bijeenkomst in Wageningen het resultaat getoond. Op www.deadaptivedijk.nl kun u zien hoe de ontwerpteams de ruimtelijke kansen met inspirerende verbeeldingen hebben uitgewerkt.

Het uiterwaardenproject Rivierklimaatpark IJsselpoort staat voor uitdagingen op het gebied van water, recreatie, natuur en economie. Foto: Fokko Erhart

Gebiedsconferentie Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Op maandag 18 april organiseert Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden een gebiedsconferentie in Dordrecht. In de conferentie komen de recente ontwikkelingen van de projecten, pilots en onderzoeken van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden aan de orde. In vijf verschillende deelsessies worden de thema's Water en Ruimte, Buitendijks, Crisisbeheersing en Governance met diverse sprekers en vanuit verschillende invalshoeken benaderd.

Meer informatie vindt u op

[Gebiedsconferentie Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden](#).

Landelijke kustdag op 13 april

Praat mee over onze kust

Met de afronding van de Zwakke Schakelprojecten is onze kust voorlopig veilig. Het beheer ervan gaat echter constant door en door economische en ecologische initiatieven is de kust volop in ontwikkeling. Neem bijvoorbeeld de 'kustparel' Kop van Schouwen, die een bijdrage levert aan veiligheid, recreatie en natuur. Het kusttoerisme groeit en de recreatiebehoefte verandert. Ondernemers spelen daarop in. Die ontwikkelingen brengen echter ook zorgen met zich mee. Waar de één kansen ziet, ziet de ander een bedreiging. Wordt de hele kust volgebouwd?

Hoe zorgen we voor een blijvend aantrekkelijke, vitale en veilige kust?

Foto: Tineke Dijkstra

Hoe zorgen we voor een blijvend aantrekkelijke, vitale en veilige kust? Wie houdt het overzicht? Daarover kunt u meepraten op de Landelijke Kustdag. Laat u inspireren door gastsprekers Jandirk Hoekstra (H+N+S Landschapsarchitecten) en Arno Boomert (initiatiefnemer Waterdunen), deel uw kennis en ervaring en leer van die van anderen.

In vier interactieve workshops kunt u aan de slag met de thema's 4 seizoenen kust, dynamisch kustbeheer, innovatieve strandbebouwing en waterfrontontwikkeling. De workshops zijn gekoppeld aan drie excursies: *Waterdunen*, het unieke kustversterkings, natuur- en recreatiegebied in aanbouw, *Cadzand-Maritiem*, waar kustversterking, de aanleg van de jachthaven en de ontwikkeling van de openbare ruimte samengaan, en de dijkversterking van Breskens.

Meer informatie

De landelijke kustdag is op woensdag 13 april in Breskens. [Op www.kustdag.nl](http://www.kustdag.nl) vindt u het volledige programma en kunt u zich aanmelden.

Foto: Tineke Dijkstra

verder met ons water

Agenda

Belangrijke data Deltaprogramma

2016

7 april	Bestuurlijk Platform Zoetwater
7 april	Rivierendag 2016
13 april	Landelijke Kustdag
18 april	Gebiedsconferentie Rijnmond-Drechtsteden
21 april	Stuurgroep Deltaprogramma
17 mei	Conferentie Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK) <i>meer informatie op www.waterenklimaat.nl</i>
9 juni	Stuurgroep Deltaprogramma
29 juni	Nationaal Bestuurlijk Overleg Deltaprogramma <i>(gecombineerd met de Stuurgroep Water)</i>
3 November	Zevende Nationaal Deltacongres
8 December	Stuurgroep Deltaprogramma

Dit is DeltaNieuws, de nieuwsbrief van het Deltaprogramma. Met DeltaNieuws kunt u de ontwikkelingen van het Deltaprogramma volgen.

Deltaprogramma

Doel van het Deltaprogramma is om ons land ook de komende eeuw te beschermen tegen hoogwater, te zorgen voor voldoende zoetwater en onze steden en dorpen zo in te richten dat ze klimaatbestendig worden. Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten.

Reageren?

DeltaNieuws verschijnt vier keer per jaar. Wilt u reageren of zich afmelden als abonnee? Mail naar nieuwsbrief@deltacommissaris.nl

Dit is een uitgave van het Deltaprogramma
Postbus 90653 | 2509 LR Den Haag
www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma of www.deltacommissaris.nl

April 2016

Foto voorpagina:
Zeehonden op de Vondelingsplaat in de Oosterschelde.
Foto: Loes de Jong